

**KENDİLİK VE TOPLUM: “ÖĞRENCİ TÖRLESS’İN BUNALIMLARI”NDA
“NORMDIŞI”NIN ANLATIMI**

*SELF AND SOCIETY: THE NARRATION OF THE “OUT OF NORM” AT “THE
CONFUSIONS OF YOUNG TÖRLESS”*

Arş.Gör. Didem YAYAN

Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Alman Dili Ve Edebiyatı, dtezel@sakarya.edu.tr,
Sakarya/Türkiye

ÖZ

Robert Musil (1880- 1942) Avusturya Edebiyatı'nın en önemli isimlerindedir. Eserlerinde çoğunlukla modernitenin ortaya çıkardığı kararsızlıkları, figürleri aracılığıyla ortaya koyma ve aşma çabası yer alır. 1906 yılında yayımlanan ilk romanı “Öğrenci Törless’in Bunallımları”nda, ergenlik çağındaki yatılı okul öğrencisi Törless’in ergenlikten yetişkinliğe geçerken yaşadığı dönüşümün, ruhunda meydana getirdiği krizler anlatılır. Ancak söz konusu krizlerin ortaya çıkış şekli toplum tarafından kabul görmeyecek niteliktedir. Törless bu krizleri yaşar çünkü bir yandan kendi “ben” ini oluşturmaya çalışırken diğer yandan bunun için ihtiyaç duyduğu güvenli zemini bulamamaktadır. Arka planda bu, 1900’lü yıllarda modern dönüşümün etkisiyle toplumların ve bireylerin yaşadıkları krizlerin bir anlatımıdır. Bu nedenle Törless’in yaşadığı krizlerin iki boyutu vardır. Bu çalışmada Törless’in yaşadığı kafa karışıklıkları ve bu anlarda ortaya çıkan norm dışı cinsel dürtüsü, özellikle teknik düşüncenin göz ardı ettiği bireysel varoluşun, gerçekleştirilememesinden doğan bir kimlik bunalımının belirtisi olarak okunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Robert Musil, Modern Dönüşüm, Benlik ve Toplum, Varoluşun Gerçekleştirilmesi

ABSTRACT

Robert Musil (1880-1942) is one of the most important figures of Austrian literature. In his works, there is often a struggle to reveal and overcome the indecisiveness of modernity through his figures. His first novel, “The Confusions Of Young Törless ” published in 1906, tells about the crises that Törless, a boarding school student in his adolescence, felt in his soul as he passed from puberty to adulthood. But the appearance of these crises is not to be accepted by society. He experiences these crises because he is trying on the one hand to create his own identity but on the other hand he can not find the safe ground he needs for it. However, this is a description of the crises that society and individuals have experienced with the influence of modern turn in the 1900s. For this reason, the crises he has experienced have two dimensions. In this work, the confusions that Törless lived and the extraordinary sexual impulses that emerged at this time, will be read as an indication of an identity crisis that arises from the fact that the individual existence is being ignored by the technical thinker.

Key words: Robert Musil, Modern Turn, Self and Society, Realization of Existence

1. GİRİŞ

Avusturyalı yazar Robert Musil (1880- 1942), 26 yaşında yazdığı ilk romanı “Öğrenci Törless’in Bunallımları” (Die Verwirrungen des Zöglings Törleß) hakkında, söz konusu roman üzerine bir eleştiri yazısı kaleme alacak olan Paul Wiegler’ e gönderdiği bir mektupta şu açıklamayı yapar: “Amacım eşcinselliği kabul edilebilir kılmak değil. Bu bana, anormal eğilimlerden belki de en uzak olanı. En azından bugünkü haliyle öyle. Bunu seçmiş olmam bir tesadüf ve o an aklımda olan konuyla ilgili. Basini yerine bir kadın da olabilirdi ya da biseksüellik yerine sadizm, mazoşizm, fetişizm veya daha başka herhangi bir şey [...]” (Smerilli, 2013: 281). Romanda, şehrin merkezinden ve dolayısıyla kendisini yoldan çıkarabilecek her türlü kötülükten uzaktaki bir yatılı askeri okulda öğrenim gören, ergenlik çağındaki Törless’in yaşadığı kafa karışıklıkları konu edilir. Bu kafa karışıklıklarından en dikkat çekici olanı Törless’in önce bir hayat kadını ile daha sonra ise kaldığı yatılı okuldaki erkek arkadaşı Basini ile olan cinsel yakınlaşmasıdır. Hinck’e (2006: 23) göre Musil, ergenlik çağındaki gençlerin yaşadıkları çatışmaları açık bir dille anlatmakla anlatı alanında bir tabu yıkımı gerçekleştirmiştir. Edebiyatta, böyle bir norm dışına çıkış denemesinde Bläss (2005: 217-

218)'e göre edebi dilin sunduğu imkanlardan faydalanarak, örneğin “dolaylı anlatım”, “ironi” vb. aracılığıyla söz konusu norm dışı konuya mesafeli olunduğu izlenimi vermek mümkünse de, gerçek anlamda örtük anlatı ancak “güvenilmez anlatıcı” seçimiyle sağlanabilir. Törless'te olayları sunan klasik “o anlatıcı” ile konunun ele alınışında üstü kapalılıktan ve yazarın kendisini gizleme çabasından uzaklık, yazarın bu aksayan yönle ilgili olarak “ebeveynlere eleştiride bulunmaması ya da çözüm önerisinde bulunmayı hedeflemeyişi” (Hinck, 2006: 24) okuru, yazarın romanın önemli bir parçası olan bu seçiminin başka amaç ve anlamlarını aramaya itebilecek özellikler olarak kabul edilebilir. Musil'in yukarıdaki alıntıda söz konusu norm dışılığın bir başkasıyla değiştirilebilir karakterine yönelik birinci ağızdan verdiği bilgi ile de böyle bir arayış daha anlamlı hale gelir. Törless'i sık sık etkisi altına alan norm dışı cinsel istekler, romanın ilk bakışta sunduğu genel görünüme uygun olarak, ergenlik çağındaki bir gencin duygularında yaşadığı aşırılıkların ve yetişkinliğe ulaşma yolunda büründüğü/ bürünmeyi istediği “melankolik” (Hinck, 2006: 28) halin bir ifadesi olarak okunabilir. Ancak “romanda ergenlik krizindeki Törless'in kafa karışıklıklarında saklı bir başka boyut 1900'lü yıllarda süregiden felsefi tartışmalardır ve bu bakımdan roman çoğunlukla iki farklı bakış açısından, “Bildungsroman” olarak ya da “felsefi roman” olarak ele alınır” (Keckeis, 2007: 100-101).

Musil'in en önemli eseri sayılan “Niteliksiz Adam (Der Mann ohne Eigenschaften)” da 1900'lerde modernite krizinin doğurduğu kararsızlıklar (alm. Ambivalenz) önemli yer tutar (Arslan, 2010: 9). Öğrenci Törless de bir boyutta cinsiyet kimliğini, daha genel bir bakış açısından ise bireysel kimliğini, yani kendi “ben”ini oluşturma konusunda kararsızlık içindedir (Keckeis, 2007: 102). Bu makalede kendi “ben” ini yine kendi içselliği ışığında oluşturmak arzusunadaki Törless'in etrafında mevcut zeminin/ şartların kendi içsel sesiyle uyumsuzluk gösterdiği ve anlaşılabilir olduğu anlarda beliren “norm dışı şiddetli cinsel arzu”su, yaşı kaç olursa olsun kendilik arayışındaki sorgulayan modern bireyin toplumsal normlar karşısında arada kalışlarının sembolik tepkisi olarak okunacaktır.

2. TÖRLESS'İN RUH HALİ VE NORM DIŞI TECRÜBESİ'NİN ANALİZİ

Romanın başında Törless ve arkadaşları, istasyonda Törless'in ziyaret için gelen anne ve babasını uğurlamaktadır. Anlatıcının burada yaptığı çevre tasvirleri- “küçük bir istasyon”, “alçak istasyon binası”, “kirlili bir gölge”, “kara bir çizgi”, “toz ve kurum içinde havasızlıktan boğulan ağaçlar” “kasvetli renkler”- Törless'in içinde bulunduğu bunalımlı ruh durumunun ve içsel mücadelesinin anlatımı gibidir. Buna karşılık dayatılanları kabullenmiş ve mücadelesiz insanı temsil eden makinevari hareketleriyle istasyon şefi figürü ve onun gibi eyleyen insanlar “kukla tiyatrosundan alınıp getirilmişler”(e) benzer halleriyle tasvir edilir (Musil, 2012: 15).

Törless'in öğrenim gördüğü okul özellikle seçilmiş, izole bir bölgede bulunmaktadır. İyi ailelerin çocuklarının öğrenim gördüğü bu okul aynı zamanda sonraki hayatlarında öğrencilerine iyi iş imkanları da sunmaktadır (s.16). Dolayısıyla Törless'in normlara maruz kalışı daha bu noktada başlamaktadır. Her ne kadar bu okula kendi arzusuyla gitmiş olsa da sonrasında ağlamaları ve tutunacak sebep arayışları, okul seçiminin aslında ebeveynlerinden onay alma ve toplum hayatına dahil olduğunda herkes tarafından kabul görecektir bir gerekliliği yerine getirme çabası olduğunun göstergesidir. Ana figür Törless'in okula başlama/ kapanma zamanının ergenlik çağına denk geliyor oluşu tesadüf değildir. Genellikle kafa karışıklıkları, kararsızlık ve başkaldırı ile eşanlı olarak akla gelen ergenlik psikolojisi, kendi varoluşu için seçimler yapma zorunluluğundaki modern bireyin içinde bulunduğu psikolojik durumdan farksızdır. Okula başlama zamanından sonra Törless'in (temsil ettiği bireyin) kendilik arayışları başlar. Bu noktada da en önemli yardımcısı çektiği/ çekmeyi istediği (s. 19) acılar olacaktır.

Törless'in, güvenli bir sığınak olan, anne babasının yanı evinden ayrılışı, benliğini oluşturma çabasına koyulan bireyin, o ana kadar yanıtıcı biçimde doğruluğundan emin olduğu zeminin ayakları altından kayışının somut bir resmidir. Ruh durumundaki sarsıntıları başlangıçta evden ayrılışıyla ilişkilendiren Törless bu durumu bastırmak için alıştığı ve karşılaştığı ilk otorite olan ebeveynlerine yazdığı mektuplarda sığınak arar. Ancak burada umduğunu bulamayınca “ruhunda oluşan hiçlik duygusunu” (s. 19) bastırmak için ilgisini bu kez naif, dini bütün, kendi içselliğinin yönlendirmesiyle kadınsı hareketler sergilemekten çekinmeyen okul arkadaşı Prens H.'yi tanıma çabalarına yönlendirir (s.21). Prens'in, çoğunluk tarafından alay konusu edilen ancak Törless için “ruhla donatılmış” olmanın göstergesi sayılan (s. 21) kendine has özellikleri, ruhun özünü kavrama çabasındaki Törless için önemli bir modeldir (s.22). Ancak Prens'le onun bireysel varoluşunun temel bir özelliği olan dini inancı konusunda “mantık denen o kuru ölçü” (s. 23) ye yenik düşüp girdiği tartışmadan sonra Prens'i kaybeder. Varoluş filozofu Kierkegaard (1813- 1855) için var olmanın en yüce biçimi sayılan hakiki dini inanç, akılla ölçülemez bireysel bir seçimdir (Leigh- Anderson, 2014: 39). Törless ise böyle bir anlayışın aksine inancıyla ilgili olarak Prens'le, “içindeki us denen gücün” (Musil, 2012: 22) etkisiyle tartışmıştır. Sıkıca bağlı olduğu inancıyla, herkesten farklı davranışlarıyla

tamamen kendi olan bir birey örneği olarak yanı başında duran Prens H.'yi kaybedişi, Törless için romanın başında yer alan Maeterlinck alıntısının altını bir açıdan dolduran bir tecrübedir: *“Bir şeyi ele geçirir geçirmez, ne tuhafsa değerini yitirdiğini görürüz onun [...]”*(s. 13). Bunun yanı sıra bu deneyimle Törless aslında, kendilik seçiminin akılla ve mantıksal sınırlara oturtma çabasıyla uyumsuzluğu hakkında bir tecrübe edinmiş olur. Kendi olmayı başarmış bir ruhu tanıma fırsatını kaybettikten sonra Törless ilgisini bu kez Prens’le benzer şekilde kadınısı tavırlara sahip (s. 86) okul arkadaşı Basini’ye ve onunla tam bir zıtlık içindeki karakterleriyle Reiting ve Beineberg’e yöneltecektir (s. 23).

Törless’in yeni arkadaşları Reiting ve Beineberg romanda *“sağlam, erkeksi ve yaşamın gerektirdiği mizaca sahip”*(s. 24) kişiler olarak tanımlanmaktadır. Törless bu kez onların izinden giderek kendi varoluşu için zemin ve güven arayışına girer. Reiting ve Beineberg’in *“yaşamın gerektirdiği mizaca sahip olmak”* şeklinde ifade edilen özellikleri aslında Törless’in romanda merkezi noktada duran arzudur. Kendi seçimleri ile kendi varlığını oluşturmak isteyen Törless’in önündeki en büyük engel dünyayı çoğunluğun algıladığı şekilde algılayamamaktır. Törless’in çevresiyle olan ilişkisi ve eylemleri genel olarak özellikle bu durumun ortaya çıkardığı soru işaretlerini aşma amacına uygun olarak şekillenmektedir. Örneğin Reiting ve Beineberg’le arkadaşlığının öncesinde temel dünya algısı için bir başka yol gösterici bulma çabası olarak kitaplara başvurmuş, okul kütüphanesinden ulaşıp okuyabildiği ya abartılı duygusallık içeren ya da askerlik konularından ibaret olan sınırlı çeşitlikte kitaplardan edindiği temelden yola çıkarak yazma denemeleri yapmıştır. Ancak *“dıştan zorlama”* ile yaptığı kendi duygularını yansıtmayan bu etkinlikte aradığı, ruhuna uygun anlamı ve kaynağı bulamamıştır (s.25).

Giddens (2014: 53)’a göre modernin bir dayatması olarak her birey kendi benliğini etrafındaki şartları göz önüne alarak devamlı olarak üretmek zorunda kalır. Bu devamlı yeniden üretim ise otomatik olarak işleyen pratik bilinç sayesinde. Pratik bilincin gördüğü iş, bireye felsefi terminolojide *“doğal tutum”* olarak adlandırılan, gündelik hayatın akışına *“görünen şeylerin ötesindeki kaos”*u göz ardı ederek katılabilme özelliğini sağlamaktır (a.g.e.: 54). Pratik bilincin sorunsuz işleyebilmesi ise ancak çocuklukta, çocuğun kendisini gözetenlerle kuracağı sağlıklı ilişki sonucu edineceği temel *“varlıksal güvenlik”* duygusu sayesinde (a.g.e.: 57). Birey bu sayede *“yeni deneyimlere hazırlıklı olma anlamında kendini talihin kollarına”* bırakabilir (a.g.e.: 60). İşte Törless’in çabası da yaşamında kendi seçimleriyle yapacağı eylemlere atılabilmek üzere öncelikle böyle bir temel güven duygusu geliştirebilmek, dünyanın görünen yüzünü herkesin endişesizce kabul edebildiği gibi kabullenebilmektir. Romanda *“yetişkinler”* olarak kategorileştirilen kişilerin *“üzerinde düşünmeksizin her gün ölmeye yatmak gücü”*ne (Musil, 2012: 60) ya da arkadaşları Reiting ve Beineberg’in *“yaşamın gerektirdiği mizaca”* sahip olmaları tam olarak bununla ilgilidir. Romanın bir bölümünde çocukluğuna dair anlattığı anısı Törless’in temel güvenlik duygusunun sorunlu olabileceğine ilişkin ipuçları verir niteliktedir:

“Henüz pek küçüktüm, gene bu vakitlerdeydi ve ben bir ormanda oynuyordum. Bana göz kulak olan hizmetçimiz bir ara yanımdan uzaklaşmıştı, ama ben farkında değildim, onu hala yanımda sanıyordum. Birden bir şey başımı kaldırmaya zorladı beni. Yalnız olduğum duygusuna kapılmıştım. Ansızın işte öylesine bir sessizlik kaplamıştı ortalığı. Gözlerimi sağda solda gezdirince öyle sandım ki, sanki ağaçlar çevremde bir halka oluşturmuş suskun dikiliyor ve bana bakıyorlar. Ağlamaya başladım. Kendimi büyükler tarafından alabildiğine yalnız bırakılmış, cansız yaratıkların eline işte öylesine terk edilmiş hissettim...” (s. 42).

Giddens (2014: 66)’a göre ayrıca bireyin temel güven eksikliğinden kaynaklanan endişeleri, çoğunlukla anneden ayrılma korkusuyla ortaya çıkar. Ergenlik çağındaki Törless de yatılı bir okula yerleşerek evden dolayısıyla anne ve babasından ayrılmış olur. Törless’in annesinin romanın başlarında görebileceğimiz aşırı korumacı tavrını (Musil, 2012: 16) ve Törless’i arkadaşlarına emanet edişini (s.28) de Törless’in korkularını pekiştiren unsurlar olarak görebiliriz.

Törless, daha ziyade şiddete eğilimli halleriyle ön plana çıkan yeni arkadaşları Reiting ve Beineberg gibi olmayı denemiş, hatta onlar gibi giyinmişse (s.46) de özünde onlara benzemek gibi bir isteği barındırmıyordu (s. 26). Törless’i cinsiyet kimliği üzerinden değerlendiren Keckeis (2007: 103)’e göre Törless normların talep ettiği gerçek bir erkek kimliğine bürünmek konusunda *“kayıtsızlık- çaba”* kararsızlığını yaşamaktadır. Modern sosyolojik ve felsefi zeminde düşünüldüğünde ise Törless’in bireysel kimliğini oluştururken yine benzer bir *“kayıtsız- çaba”* ikilemi yaşadığını söyleyebiliriz. Modernite bireylerin giyim, davranış ve beslenme şekilleri dahil olmak üzere her türden yaşam koşulları üzerinde söz sahibidir (Giddens, 2014: 28). Dolayısıyla bu koşullarda standart yaşam şekilleri oluşur ve bireyler zamanla ister istemez çoğunluğun dahil olduğu bu standartlara uyup uymama konusunda kararsızlıklar yaşar. Heidegger (2011: 133)’e göre ise başkalarıyla bir arada yaşamak başkalarına benzeyememe kaygısı doğurur.

Herkes gibi davranmak insanın (Dasein) kendi bireyselliğini ortadan kaldırır ve Dasein, herkese (das Man) dönüşür. Törless'e gelince o, arada kalışlarına rağmen özünde, "ödünç alınmış eğreti" (Musil, 2012: 26) davranışlarla eylemeyi anlamdan yoksun bulmaktadır.

Törless'in diğer arkadaşı Basini, romanın girişinde tasvir edilen "kukla insan"ın temsili figür olarak karşımıza çıkar. Basini, davranışlarını ve kişiliğini başkalarının muhtemel beklentilerine göre şekillendirmeyi kendisi için bir mecburiyet olarak görmektedir (ss. 86- 87). Basini aynı zamanda romanın olay örgüsünde en önemli yere sahip hırsızlık olayının ana figürüdür. Beineberg'in dolabından para çalmış, olayın anlaşılması üzerine de Beineberg ve Reiting'in tüm eziyetlerine katlanmayı kabul etmiştir. Bu olayla Basini ve Reiting ile Beineberg arasında cinsellik ve şiddet içeren çarpık bir ilişki başlamıştır. Olayın çözümü ya da cezası olarak bu seçim dışında romanda ortaya konan, hem kendisine eziyet edenlerin hem de Basini'nin başvurabileceği bir diğer yol bu durumu okul yönetimine bildirmektir. Ancak iki taraf da bunu yapmamakta, söz konusu çarpık ilişkiyi devam ettirmeyi tercih etmektedir. Törless, kendisine Basini'ye ne yapılması gerektiği sorulduğunda aslında kendisinin henüz temellendirmemiş olduğu ancak çoğunluğun yapacağını sandığı türden "ahlaki" bir seçim yapar ve Basini'nin idareye haber verilmesi gerektiğini söyler: "Basini bir hırsızdır! Böyle birini cezasız bırakmazlar, hiçbir yerde bırakmazlar, dünyanın her yerinde böyledir bu." (s. 81). Ancak Törless yanılmış, Reiting ve Beineberg onun düşündüğü gibi yapmamıştır. Törless bu konuda anne babasına da bir mektupla fikirlerini sormuştur. Ancak onların da bu konunun kapatılması konusundaki fikirlerini duyunca hayal kırıklığı daha da artmıştır. Çünkü o güne kadar yetiştirildiği çevrede edindiği izlenim, Basini gibi ahlaki bir kabahat işlemiş birinin genel ahlak normları açısından kabullenilemeyeceğidir (s. 89).

Durkheim (2015: 84)'a göre ahlakın sınırlarının belirlenmesinde ve doğru şekilde uygulanmasında toplumun bireye üstünlüğü vardır. Giddens' a (2014: 19) göre ise modern toplumda bilimin egemenliği söz konusudur ve ahlak sorusu toplumsal işleyişte göz ardı edilmektedir. Ahlaki bir sorun olan hırsızlık olayı karşısında ailesinin konunun üzerini örtmeye yönelik tavrı, Reiting ve Beineberg'in ise konuyu bir başka ahlak dışı boyutta devam ettirmeleri Törless'in kafa karışıklıklarını daha da belirginleştirir. Aslında Törless bu olaydan önce de kendi varoluşu ve gündeliğin devam ettirilmesi üzerine zaman zaman düşünmekteydi (Musil, 2012: 27, 41). Fakat Törless için asıl fark ediş anı ve dönüm noktası sırtüstü uzanıp gökyüzüne baktığı bir gün matematik dersinde çokça karşılaştığı "sonsuz" kelimesinin anlamını sorgulayışı olur (s. 105). Basini olayının da etkisiyle Törless etrafındaki insanlar, olaylar ve nesnelere gerçekliği konusunda daha fazla şüphe duymaktadır artık (s. 108).

Hayatın her günü akışı içerisinde, yüz yüze gelinen ahlaki sorunlar geri plana itilir ve çözümsüz bırakılır. Böylece varoluşun gerçekleştirilmesi de eksik kalmış olur (Giddens, 2014: 20). Törless bu noktada cevapsız kalan sorulara yanıt bulmak ve eksik kalan tarafını tamamlamak istemektedir. Reiting ve Basini'nin tüm bu ahlaki sapmalara rağmen nasıl olup da hiçbir şey olmamış gibi sorgulamadan normal yaşantılarına devam edebildiklerini (Musil, 2012: 114, 155), bu tavrı sağlayan ya da aksine neden olan gücün insan ruhunun neresinde bulunduğunu (s.152), normal gündelik tavra başarılı bir şekilde devam eden bu kişilerin ruh ıstıraplarının boyutlarını özellikle Basini örneği üzerinden anlamaya karar verir (s.155). Bu amaçla yurttan çok az kimsenin kaldığı bir bayram günü Basini'yi, Reiting ve Beineberg'in yaptığı gibi tavan arasındaki gizli bölmeye götürüp sorgular. Ancak Basini'yi sorguladıktan sonra mesele kafasında daha karmaşık hale gelir ve üzerinde düşünerek meseleyi anlayamayacağına karar verir. Burada romanın başında yer alan Maeterlinck alıntısını bir kez daha hatırlatan bir düşünce ile meseleleri uzaktan düşünmenin bizzat yaşamakla kıyaslandığında kısır kaldığının, insanın kendi edineceği bir tecrübenin daha net bir kavrayış sağlayacağına farkına varır. (s.179).

Giddens (2014: 233)'a göre modern dönüşümü yaşayan toplumlardaki bireylerin kararsızlık ve ruhsal krizler yaşamaları olağandır. "Bir "kriz", bir birey veya topluluğun hayatındaki önemli hedeflerle ilişkili etkinliklerin birden uygunsuz görünmeye başladıkları zamanlarda ortaya çıkar." Törless'in de kendi benliğinde gerçekleştirilmeyi arzuladığı dönüşüm ve bu süreçte karşılaştığı çelişkiler sık sık krizler yaşamasına neden olur. Bu krizlerin ortaya çıkışı ise özellikle norm dışı cinsel arzular şeklindedir. Freudyen psikanalizden ödünç alınmış "cinsel dürtü" izleği, psikanalizde söz konusu dürtülerin ego ve süperegö tarafından engellenmesi sonucu geçmiş zamanda kalışın kaynağı olarak açıklanır (Jaccard, 2007: 62). Törless için de anlamlandıramadığı ve cevapsız kalan sorular onu kendi benliğini bulma yolundan alıkoymakta, olduğu yerde öylece bırakmaktadır. Törless'i etkisi altına alan cinsel dürtünün ortaya çıkış anları romanda şöyle tarif edilmektedir: "[...] ne zaman olup bitenler kendisine tuhaf görünse ve bu tuhaflığı açıklayacak bir neden bulunmadığından onu eza içinde bıraksa, söz konusu dürtü her seferinde karşısına dikiliyordu" (Musil, 2012: 120). Törless söz konusu dürtüyü genel ahlakla bağdaştırmayan şekilde ilk olarak

“dünya denilen nesnenin üzerindeki örtüyü kaldırıp altına bir göz atmasını becermiş” biri gözüyle bakılan (s.51) hayat kadını Bozena ile ahlaki sınırlarına başkaldırmayı göze alarak bastırmaya çalışmış, bunu da şöyle tarif etmiştir: “Gizli ve korkunç bir haz. Günün tekdüzeliği karşısında bütün korkularınla içine atılıp boğulacağın bir şey...” (s. 62). Şimdi ise daha önce yaşadığı birçok anlam verememe ve “umutsuzluk anları”nın neden olduğu kriz (s.179), onu tüm ahlaki sınırlarını ve bu türden cinsel arzularının sonrasında hep duyduğu tiksinti hissini kaldırarak(s.177) okul arkadaşı Basini ile bir kez daha ahlak dışılığı tecrübe etmeye itmiştir (s.179).

Bu durum ergenlik çağındaki yatılı okul öğrencisi Törless’in hem önüne konan ve gerçekliğinden/samimiyetinden emin olamadığı genel geçerliklere bir başkaldırısı olarak, hem de uç noktadaki bir deneyimi yaşayarak gündeliği devam ettirmeyi sağlayan tavrı kısa yoldan kavrama ve bu sayede benliğini bulma umudu olarak okunabilir. Adler (1930: 6) cinsellikle ilgili her türden norm dışına çıkışın nedenleri arasında bireysel kimlik bunalımına yer verir. Bu durum ona göre normal cinsiyet kimliğine dahil olmaya karşı planlı ancak bilinçsiz bir ayaklanmadır ve yitirilmiş benlik duygusunu yeniden kazanma niyetiyle gerçekleştirilir. Törless’in buradaki diğer amacı “bir yanlış da olsa kendini bir seçme özgürlüğüne sahip bilmek” (Musil, 2012: 72) isteğine uygun olarak eyleme çabasıdır. Giddens’in “deneyimlerin tecridi” olarak adlandırdığı durumda, modern düzende günlük hayatın akışına zarar verdiği için bireyi ilgilendiren varoluşsal sorunlar ve deneyimler göz ardı edilir (2014: 199) Törless’in yaptığı böyle bir anlayışa karşı deneyimin kendi eliyle alınması olarak da görülebilir. Toplum olarak da düşünebileceğimiz kaldığı yatılı okul kendi içinde kuralları olan bir yerdir. Törless bu eylemiyle aslında buradaki düzenin kurallarına da aykırı davranmış, böylece birey olabileceğini umut etmiştir.

Böyle bir eylemi gerçekleştirmesi romanda, Törless’in aradığı ancak toplumda temellerini bulamadığı ahlaki zeminden yoksunluğu ile gerekçelendirilir (Musil, 2012: 188). Sonrasında bu temele ulaşabileceği umuduyla kendi kendini böyle bir deneyim için ikna ederken de içinden şunları geçirir: “Bu ben değilim... ben değil... Ancak yarın yine kendim olacağım... Yarın...” (s.179). Romanın bir bölümünde Törless’in ilerdeki yaşamına yönelik önceden haber verilmektedir. Burada aslında tek düşündükleri kendi gündelik işlerine bakıp yalnızca görünüşte ahlak kurallarına önem veren kişilerden bahsedilir. Basini ile elde ettiği tecrübe sonucu Törless de ileride bu kişilerin arasında kaygısızca yaşayabilmeyi öğrenecektir (s.184). Gerçekleştirdiği norm dışı eylemlerine rağmen Törless yine de ahlak konusunda kedisini başkalarından üstün görmektedir. Kendisi en azından yaşadıklarından ders çıkarmayı, vicdan azabı ve acı duymayı bilmiş (s. 183) yaşadıkları onu sağlam bir bilenmeden geçirmiştir (s. 186). Hırsızlık olayı, Basini’nin kendi kendisini idareye şikayet etmesiyle sonuçlanır. Bu konuyu soruşturmak üzere toplanan öğretmenler kurulunda Törless’in anlattıklarında ilerideki hayatında olacaklara ilişkin dönüşümün ilk belirtileri görülür:

“... Ama artık geçti. Aldandığımı biliyorum. Bundan böyle hiçbir şeyden korkum kalmadı. Biliyorum şimdi: Nesnelere nesnelere başka bir şey değil ve hep de öyle kalacaklar; sanıyorum bazen böyle, bazen de öyle göreceğim onları; bazen akıl gözüyle bazen başka gözlerle... Ve bu iki görüşü bundan böyle birbiriyle karşılaştırmaya çalışmayacağım...” (s. 226).

Törless’in burada anlattıklarından sonra okulun onun için uygun olmadığı ve özel eğitim görmesi gerektiğine karar verilir ve Törless okuldan ayrılır. Sonrasında okulda/ toplumda her şey “eski normal akışı” na devam eder (s.227).

3. SONUÇ

Modern dönüşüm insanlığa hayatlarını kolaylaştıracak imkanlar yanında belli yaşayış biçimleri de sunmuştur. Ancak bunların yanında birey kendi bireyselliği, varoluşsal sorunları üzerine düşünme imkanından, ihtiyaç duyduğu ve sığınabileceği değerler sisteminden yoksun bırakılmıştır. Romanda Törless, böyle bir ortamda sorgulayan biri olmayı, Basini ise var olan imkanlara olduğu gibi uyum sağlayan biri olmayı seçen bireyi temsil eder. Böyle bir düzende değerler ancak sözde vardır. Bunun farkına varması ilk anda Törless’in kafasını karıştırır. Bu çelişki anlarından doğan ve tiksinti hissini daima eşlik ettiği cinsel dürtüleri, içinde bulunduğu ve “yatılı okul” ile temsil edilen çelişkilerle dolu kaçınılmaz zeminde ilerleyemediği anların sembolüdür. Törless’in arzusu önce dünyayı kaygısızca kabullenmek, sonra da tıpkı Prens’te var olduğunu gördüğü, genel kurallarla belirlenmemiş ve kendi içselliğiyle yapacağı seçimlerinden doğan sağlam bir benliğe sahip olmaktır. Edindiği tecrübelerden sonra Törless sonunda kendi içinde bir uzlaşma varmış, yeri geldiğinde içinde bulunduğu zeminin gerektirdiği şekilde hareket etmeyi, herkes gibi bakabilmeyi, yeri geldiğinde ise kendi ruhu ile bakması gerektiğini kabullenmiştir. Modernin ve çoğunluğun eğilimlerinin egemen olduğu bir ortamda, bir yandan uyum da sağlayabileceği bir anlayışı benimsemek onun için kaçınılmaz olmuştur.

KAYNAKÇA

- Adler, A.(1930). Das Problem der Homosexualität. Erotisches Training und erotischer Rückzug von Dr. Alfred Adler. Beihefte der internationalen Zeitschrift für Individualpsychologie. Leipzig: Verlag von S. Hirzel
- Arslan, C. (2014). Der Mann ohne Eigenschaften und die wissenschaftliche Weltauffassung : Robert Musil, die Moderne und der Wiener Kreis. Veröffentlichungen des Instituts Wiener Kreis ; 19.
- Bläss, R. (2005). “Der Tabubruch in der Literatur: Die Funktionalisierung von literarischer Unzuverlässigkeit zur Inszenierung moralischer Grenzüberschreitung am Beispiel von Vladimir V. Nabokovs Lolita.” Funktionen von Literatur. Theoretische Grundlagen und Modellinterpretationen. M. Gymnich, A. Nünning (Hg.). Trier: WVT Wissenschaftlicher Verlag
- Durkheim, E. (2015). Sosyoloji ve Felsefe. (M. Elma, Çev.). İstanbul: Pinhan
- Giddens, A. (2014). Modernite ve Bireysel- Kimlik. Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum. Ü. Tatlıcan (çev.). İstanbul: Say Yayınları (orijinal baskı yılı 1991)
- Heidegger, M. (2011). Varlık ve Zaman. (K.- H. Ökten, Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı
- Hinck, W. (2006). “Fallgruben der Internatserziehung. Der erzählerische Tabubruch Robert Musil: “Die Verwirrungen des Zöglings Törleß””. Romanchronik des 20. Jahrhunderts. Köln: DuMont Literatur und Kunstverlag
- Jaccard, R. (2007). Freud. (I. Ergüden, Çev.). Ankara: Dost (orijinal baskı yılı 1983)
- Keckeis, P. (2007). “Männlichkeit in einer gedoppelten Welt. Geschlechterverwirrungen in Robert Musils “Die Verwirrungen des Zöglings Törleß””. MannsBilder. Literarische Konstruktionen von Männlichkeiten. S. Krammer (Hg.). Wien: Facultas Verlags- und Buchhandels AG WUV
- Leigh- Anderson, S. (2014). Kierkegaard Üzerine. (G. Gürdal, Çev.). Bursa: Sentez Yayıncılık
- Musil, R. (2012). Öğrenci Törless’in Bunalmaları. (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Alakarga
- Smerili, F. (2013). İçinde: Musil, R. Die Verwirrungen des Zöglings Törleß. Stuttgart: Reclam. Orijinal kaynak: Briefe I, S. 23, vom 21. Dezember 1906.